

18

1743, 3a

3

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE

DOLO PRO FACTO PUNITO,

OCCASIONE

L. 7. D. ad Leg. Cornel. de Sicar. et Venefic.

QUAM
PRAESIDE

D. ANDREA ELIA ROSSMANNO,

SERENISSIMI MARCHIONIS BRANDENBURGICI CONSILIARIO
AULICO, PROFESSORE JURIS ET PHILOSOPHIAE ORDINARIO
AUCTORITATE ET DECRETO AMPLISSIMI ICTORUM ORDINIS
IN INCLITA VNIVERSITATE FRIDERICIANA ERLANGENSI
CONSUEtis EXAMINIBUS EXANTLATS

PRO LICENTIA

SUPREMOS IN UTROQUE JURE HONORES AC PRIVILEGIA DOCTO-
RALIA RITE ET LEGITIME CONSEQUENDI

Publice et solenni Eruditorum disquisitioni submitte

AUCTOR RESPONDENS

CAROLUS BENEDICTUS MÜLLER,
NORIMBERGENSIS,

D. II. NOVEMBER, ANNO MDCCXLIII.

ERLANGAE, Litteris Joannis Friderici Beckeri, Vniuersit. Typogr.

P. 429.

INSTITUTIONE IN ACADEMIA
DE
DOLIO PROFACTO
PUNTO

PRÆSIDI
D. ANDREA ELIA ROSSMANN

SERENISSIMO MARCHIONI BRUNNENSI COMITATI
AULICO PROTECTORI HUIUS ET REIPUBLICÆ
ACADEMIAE ET FACULTATIS IURIS IN
INCLITA UNIVERSITATE FRIEDERICANA
CONSENSU EXAMINIBUS EXAMINATUS

PRO RECTORI
SUPREMOS IN HOC MUNIFICENTIA
FACULTATE ET REIPUBLICÆ

RECTOR RESPONSOR
CAROLUS BRUNNENSIUS
NORIMBERGENSIS
D. N. NONENNA ANNO MDCCCXXIV

ELIANGAE, In aed. Johannis Friedrichi Schöner, Typogr. 1824.

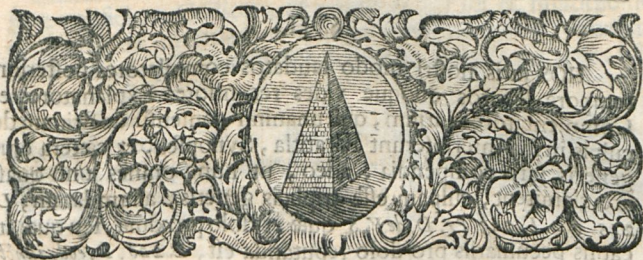

Q. D. B. V.

PRÆFAMEN.

L. B. S.

THEMATIS hujus scribendi ansam dedit in Jurisprudentiam elegantiore meritissimus, quondam Amplissimus Vir CORNELIUS VAN BYNCKERSHOEK, *3 Cius Summus* qui in *L. III. Obs. c. X.* tanquam singulare quid in *Lege Cornelia de Siciariis, et Veneficiis* obseruat, quod in ea, aut non in quibuscunq; criminibus, sed in admodum paucis delictis, *dolus pro facto accipiatur*; addito singulari altero, *hac in Lege, Cornelia scilicet*, ad excludendas alias Leges, *culpam latam pro dolo non accipi*; idcirco moneute eo *L. III. Obs. c. XVIII.* perperam apud Juris Interpretes *arg. L. 7. D. ad Leg. Cornel. de Siciar. et Venefic.* inualuisse, Jure Civili non nisi ob dolum, capitalem poenam irrogari. Sed quia Vir Celeberrimus id in transitu ait, et hujus rei, ut
ipsum

CAPUT I.

sistit

*Præliminaria ad illustrationem Legis propositæ
apprime facientia.*

§ I.

QUANTA ex accurat aculparum cognitione, earumque ad
negotia humana omni dte obvia sedula applicatione,
in Jurisprudenciam redundet utilitas, nemo est, si The-
midi tantum primitias obtulerit, qui in dubium id vo-
care audeat. Idque ipsum, nec nobis momentibus, tot tan-
tæque Jctorum curæ atque sollicitudines, circa hanc materi-
am in Digestis obviæ, satis superque ostendunt. Adesto ex-
empli unici instar nobis ULPIANUS L. 5. §. 2. D. Commodati &c.
qui contractus illustraturus eleganter monet, probe et dolum
et culpam et diligentiam et periculum ab invicem seperandum
esse, et quid multis, gradus hi culparum adeo observati sunt a
Juris nostri compilatoribus, ut e re esse existimarent, hanc UL-
PIANI exquisitam doctrinam pro regula et norma sibi sumere,
L. 1. D. de R. I. et ut perpetuo jure valeret, locum L. 23. D. eod. tit.
ipsi inter regulas juris antiqui tradidere.

A

§ II.

§. II.

HOS juris nostri modo laudatos compilatores posteriori tempore secutos quoque vides recentiores Explanatores et Commentatores jurium, qui unanimi consensu doctrinam de culpis in sua inscripserunt Paratitla, Synopses, et cætera ejus generis juris compendia, adeo, ut nunc omnes uno quasi ore clamitent, culpam esse triplicis generis, aliam latam, *L. 213. §. 2. L. 223 Pr. D. de V. S.* quæ et dolo proxima, seu quæ in causis pecuniariis pro dolo reputanda est, *L. 226. D. eod. junct. L. 1. §. 1. D. Simens. fals. mod. dixerit. L. 29. Pr. D. Mandati &c. aliam levem, L. 14. D. de pign. act.* aliam vero levissimam, *L. 44. D. ad Leg. Aquil.* a qua tamen omnino excludendus est casus, *L. 6. C. de pign. act.* Ne vero vocum diversitate confundaris, attendas quæso, his culparum denominationibus convenire quoque ea vocabula, a Juris Interpretibus passim tradita, cum culparum gradus, per vuculas negligentia dissolutæ, *dict. L. 29. Pr. D. Mandati &c.* diligentia exactæ; et diligentia exactissimæ expriment. *L. 1. §. 4 D. de Obligat. et Action. L. 2. §. 1. L. 3. D. de peric. et commod. rei vendit.*

§. III.

HÆC sint, quæ circa præcognita Legis elaboranda sufficient, nostrum erit ad Legem ipsam paulo propius accedere, ubi se primo intuitu offert inscriptio Legis: Ea vero desumpta est ex PAULI Libro Singulari de publicis judiciis. PAULUS quisnam fuerit, et quo tempore vixerit, omnibus, quibus antiquitates, earumque ad nos propagatores, arrident, notum est; attamen Virorum eruditorum pace, et ne penitus antiquitatis ignoretur, ut ait Imperator in §. 1. J. de testament. ordinand. in gratiam eorum, quibus prima Legum cunabula §. 3. Prooem. Inst. addiscenda sunt, brevibus de Jcto PAULO differemus. JULIUS PAULUS, Patavinus origine, Jctus eximius, una cum Ulpiano, Papiniani Assessor, Præfecturam gessit, tam multos in Jure

Jure conficiens Codices, ut nemo Jctorum et multitudine et præstantia materiarum ipsi palmam præriperet: Scripsit enim, ut ad ipsius vitam acceleremus, quosdam Libros sub Antonino Caracalla, quosdam post mortem hujus Imperatoris, rursus alios sub Heliogabalo divulgavit, alii denique sub Alexandro collecti sunt. Plura de hoc PAULO Jcto, ejusque vita et scriptis, secundum ordinem recensitis, legere qui desiderat, præter alios, qui de Vitis Jctorum egerunt, adeat JOHANNEM BERTRANDUM, *Pius Novius, sive, de Jurisperitis Lib. I. et* GUILIELMUM GROTIUM *Vit. Jctor. Lib. II. Cap. X.*

§. IV.

SCRIPSIT itaque hic PAULUS inter alia *Librum singularem de Publicis Judiciis.* Quid vero venerit tunc temporis sub hoc nomine publicorum judiciorum, ipse noster PAULUS in *L. 2. D. de public. judic.* auctor est, dicendo: Publicorum judiciorum quædam capitalia sunt, quædam non capitalia. Capitalia sunt, ex quibus poena, mors, aut exilium est, hoc est aquæ et ignis interdictio: per has enim poenas eximitur a partibus civitatis, nam cætera, non exilia, sed relegationes proprie dicuntur, tunc enim civitas retinetur. Non capitalia sunt, ex quibus pecuniaria, aut in corpus aliqua coercitio, poena est.

§. V.

AD hæc dum commentabatur *judicia publica* PAULUS, opus erat ipsi *singulari seu peculiari opere* rem perficiendi, quo de opere quotnam nobis supersint Leges in nostro Juris Corpore, omnino constare debet, ut interpretationem Legum ex Legibus ejusque Auctoris mente sumamus, et aquam ex ipso fonte derivemus.

§. VI.

SUNT vero harum Legum fragmenta, quæ se in nostro

Juris Corpore sistunt, quatuor. Primum fragmentum est *L. 8. D. de public. judic.* Secundum *L. 6. D. de Prævaricat.* Tertium *L. 9. D. ad Leg. Jul. peculat.* Et quartum est nostra ob oculos posita *L. 7. D. ad Leg. Cornel. de sicar.*

§. VII.

DE mente *Autoris*, ejusque intellectu *L. 7. D. ad Leg. Cornel. de sicar.* ut eo certius constet, quia in Lege hac tam generalia quam specialia ab *Jcto* tractantur, ideo cum ipso recurendum est ad alia juris capita, de quibus in hoc libro *singulari* pluribus egit, et quidem in *L. 8. D. de public. judic.* **PALLIUS** circa *judicia publica* sequentia, exordii loco præmittit: Ordo exercendorum publicorum capitalium in usu esse desit, durante poena legum, cum extra ordinem crimina probantur. Verba hæc in se spectata satis clara atque perspicua sunt, idcirco nostrum non est, diu iisdem immorari, cum ea, quæ antiquo de ordine judiciorum hic leguntur, præter **GOTHO-FREDUM** in not. ad hanc Legem n. 37. **HEINEC.** *Antiq. Rom. ad Tit. Inst. de Judic. public. a. §. XI.* — *§. XLIV.* mirum in modum delineavit, non immemores, rituum et ceremoniarum scrupulosas observantias, tunc temporis omnem absolvisse paginam, quodque effecit, ut de introducendo breviori modo *judicia publica* exercendi, Romani solliciti esse, et de criminibus extra ordinem cognoscere coeperint, *L. 1. §. 3. D. de Poenis.* Hoc tamen servato moderamine, ut Leges cuilibet poenarum generi præscriptæ, inconvulsæ servarentur, *L. 8. D. de public. judic.*

§. VIII.

GENERALIBUS hisce præmissis, *Jctus* ad specialia progreditur, in *L. 6. D. de prævaricat.* de prævaricatore loquitur, qui extra ordinem non solum puniri, verum etiam eadem poena affici debet, qua reus per prævaricationem absolutus, coercendus esset. Nam ejusmodi prævaricator, qui ab accusatione citra aboli-

abolitionem desistit, et Scto Turpilliano punitur, *L. 1. pr. §. 1. §. 6. et 7. D. ad Sct. Turpill. Cr.* et poena quinque librarum auri mulctatur, *L. 3. §. 3. D. de præcipitat.* addita insuper infamiae nota, et animadversione extraordinaria. *L. 6. §. 3. D. de decurionib. L. 3. C. de his, qui accusari non poss. L. 2. C. ad Sct. Turpillian.*

§. IX

IN *L. 9. D. ad Leg. Jul. peculat.* PAULUS quamplurimas tractat species criminum, quæ judiciis publicis vindicantur. Primum de sacrilegis in genere agit, eosque capite puniendos esse *Pr.* tradit, eum uti loquitur hic idem *Auctor, in Sentent. Recept. Lib. 7. Tit. XIX. §. 1.* qui noctu manu facta prædandi, ac depopulandi gratia templum irumpunt, bestiis obijciuntur. Si vero per diem leve aliquid de templo abstulerint, vel deportantur honestiores, vel humiliores in metallum damnantur. Quibuscum quoque eleganter conspirat VLPIANUS in *L. 6. pr. D. Tit. cit. ad Leg. Jul. peculat.* cujus verba hic transcribere, labori superfedemus.

§. X

CONSIDERATA poena in sacrilegos constituta, dein pergit *Ictus in §. 1. allegata Legis 9. D. ad Leg. Jul. peculat.* ad definitionem sacri legorum, & quomodo distinguantur à furibus, monstrat, quid sacrum, quodve crimen in sacrilegium incurrat, sedulo inculcat, quia vero hæc a quibusvis Comentatoribus Jurium explicantur, ideo studio omittimus, & qua dere porro in sequentibus agat, videbimus. Tractat autem in §. 2. de peculatu, & quibus modis quis in istud crimen incidat, offendit, quodque præterea in §. 3. pluribus persequitur, simulque speciem §. 4. proponens, qua quis hoc crimine se exculpari possit. Ubi insuper in §. 5. casum suggerit, ad quem Lex de peculatu protrahitur. Unde in §. 6. in summa concludit, in quibus peculatus crimen locum sibi vindicare possit. Tandem in §. 7. di-

distinctione valde apposita declarat, quinam de residui crimine teneantur, quinam vero ab isto liberentur.

§. XI. HIC tamen brevibus admonendi sumus, qua poena coerciti fuerunt ejusmodi criminum perpetratores, qui in Legem peculatus inciderunt, ea de re ita disserit *Auctor Recept. Sentent. Lib. V. Tit. XXVII. §. 1.* Si quis fiscalem pecuniam atrectaverit, subriperit, mutuaverit, seu in suos usus converterit, in quadruplum ejus pecuniæ, quam sustulit, condemnatur. Ubi B. SCHULTING. in not. ad istum locum bene monet: Videtur hic PAULUS non gravissimam, sed levissimam illius Legis poenam tradidisse, et quæ obtinuit in honestiores: nam VLPPIANUS expressis verbis in *L. 3. D. ad Leg. Jul. pecul.* mentionem injicit aquæ et ignis interdictionis, et, quæ in ejus locum successit, deportationis, in quam poenam quoque MARCIANUS in *L. 10. D. eod.* consentit, imo Imperatores in *L. unic. C. de crim. pecul.* ejusdem criminis reos capitali poena plecti jubent. Et tantum de peculatu.

§. XII.

DE residuis adhuc tenendum, residuorum poenam hanc esse, ut reus, ista Lege damnatus, amplius tertia parte, quam debet, puniatur. *L. 4. § 5. D. Ad Leg. Jul. pecul.*

CAPUT II.

exhibet

Legis nostræ ob oculos positæ enodationem ipsam.

§. I.

HISCE Legibus et iis propositis criminibus perfunctorie in præcedenti capite a nobis perlustratis, quodque ejusmodi crimina recensita *dolum pro fundamento habent*, animo secum volitans IGTUS PAULUS, tandem in hac nostra explananda

Lege

Lege 7. D. ad Leg. Cornel. de Sicar. circa vocabulum doli explicandum, occupatus est, et quid vox doli in Lege Cornelia involvat, et quomodo a dolo, Lege Aquilia punito, differat, ob oculos ponit, perhibendo: In Lege Cornelia dolum pro facto accipitur, nec in hac Lege culpa lata pro dolo accipitur.

§. II.

UT itaque ab *facto* inchoata doli explicatio melius intelligi queat, duo subjungit exempla, petulantiae ac imprudentiae notas praeseferentia VOET. Comment. ad Pandect. Lib. IX. Tit. II. § 26. Nam sicut iste, qui alto se praecipitat, ac super alium venerit, eumque occiderit, nullatenus tenetur, L. Cornelia de Sicariis, aut Lege Aquilia: § 7. J. de Leg. Aquil. ita et hic, qui cum ramum arboris amputat, eumque dejicit, ac, clamore omisso, praetereuntem occidit, quamvis quidem Lege Cornelia laud tenebitur, attamen ejus culposum admissum, actione Legis Aquiliae, (directa, si scilicet servus, occisus fuerit, utili vero a patre ob interentum filium) vindicabitur, quod et ipse PAULUS noster in Lib. X. ad Sabinum, seu in L. 31. D. ad Leg. Aquil. uberius demonstrat, ubi non solum hunc casum in terminis repetit, verum etiam majori adhibita industria, circa locum, casus a se invicem separando, pluribus illustrat, quem etiam Imperator Justinianus in § 1. J. de Leg. Aquil. ductoris instar, hac in materia, plenius secutus est.

§. III.

ANIMUS itaque seu intentio vel voluntas, uti in maleficiis, (in specie ita dictis) vid. r. r. C. Theodos. et Justinian. de malefic. et mathematic. ita in L. Cornelia de sicariis et veneficiis, quae Lex ad ista maleficia potissimum refertur, praecipue spectatur, non exitus, L. 53. Pr. D. de Furt. L. 14. D. ad L. Cornel. de Sicar. L. 1. Cb. t. L. 16. Pr. §. 8. D. de Poenis. L. 33. D. de Injuriis &c. animus vero iste vel ex re, i. e. ex causa, L. 28. § 1. D. ad Leg. Aquil. vel ex facto, i. e. ex circumstantiis, L. §. 2. D. de dol. mal. et met. except.

intelligitur. Atque adeo, qui telum jecit, qui vulneravit occidendi animo, qui arma cepit, hominis occidendi causa licet non occiderit, ut homicida *hac Lege* tenetur. Is vero, cui telum manu fugit, absolvitur. *L. 7. §. 3. D. Hód. Tit. de Sic. L. 9. C. dist. Tit.* Et hoc est, quod dicit *JCrus* in hac *nostra* *substrata Lege: Dolus pro facto accipitur.* Quod idem exprimit *Pompejus* apud *MARCUM SENECAM Lib. V. Controvers. XXXII.* Nec enim eventus imputari debet ejusque rei, *sed consilium.* Et *AUGUSTINUS* *L. 10. de civ. Dei, c. 4.* Merito *malus* punitur affectus, etiam cui non succedit effectus. Nec non idem *Seneca Lib. V. de Beneficis Cap. XIV.* Latro est antequam manus inquinetur, quia ad occidendum jam armatus est, et habet *spoliandi atque interficiendi voluntatem.* Exercetur et aperitur opere nequitia, non incipit. *Sacrilegi* dant poenas, quamvis nemo usque ad Deos manus porrigat. Imo ut Auctorem ex Auctore ipso explicemus, audiamus rursus *nostrum JCrus* *PAULUM* in *Collat. Leg. Mosatar. et Rom. Tit. I. § VII.* Qui hominem occidit, aliquando absolvitur, et qui non occidit, ut homicida damnatur: *consilium enim uniuscujusque, non factum puniendum est.* Ideoque qui cum vellet occidere, casu aliquo perpetrare non potuit, ut homicida punitur: et is, qui casu teli hominem imprudenter ferierit, absolvitur. *Conf. Eiusd. JCrus* *Recept. Sentent. Lib. X. Tit. XXIII. § 3.*

§ IV.

ATQUE in hoc consilio puniendo ita acriter versati sunt Romani, ut et hunc idem *PAULLUS* *Recept. Sentent. Lib. V. Tit. XXIII. § 12.* omnium instar exempli esse possit, ubi casum, in hac *nostra* *L. 7. D. ad L. Cornel. de Sicar.* magis persequitur, inculcando: Si putator ex arbore, cum ramum dejeceret, non proclamaverit, ut vitaretur, atque ita prateriens ejusdem ictu homo perierit, *Et si in Legem Corneliam, (de sicariis scilicet, qua de Lege agit)* quia in ea dolus, non culpa expresse arguitur, directo non incurrit, (neque in Legem Aquiliam peccat, cum non

non servum, sed liberum hominem cæciderit, quippe ea Lege de libero occiso, præter actionem utilem patri de filio necato competentem, nulla datur actio,) in metallum damnatur. Vbi SCHUTING. in notis ad istum locum hanc addit rationem: Auctore PAULO in metallum datur, quia hæc culpa doli faciem habet. Conf. omnino Num. XXXV. vers. 16 - 24.

QUA de causa cum in metallum damnandus sit iste, qui omisso clamore, capitali fraude adhibita, hominem ramo arboris, in prætereundo necaverit, L. 23. § 2. D. de Aedit. Edict. non mireris, si similia verba invenies adducta im Land-Recht Speculi Svecici Cap. 228. Edit. Goldast. allegata à THOMASIO in Diff. cui Titulus: Larva Legis Aquilie detracta actioni de damno dato, receptæ in Foris Germanorum. §. XXXIX. Cum virum capite truncari vult, qui arborem prope viam cædit, de cuius lapsu homo necatur. In verbis: Und ist, daß ein Mann ein Baum zu Wald hauet, dem Weg so nahen, daß er uff den Weg fallen mag, schlecht der Baum ein Menschen zu Tod, man soll ihm das Haupt abschlahen; schlecht er ein Vieh zu tod, er soll es gelten, als es werth was, und dem Richter wetten ein Träffel.

§ VI.

QUAMVIS enim lata culpa in Lege Cornelia de sicariis, teste ipso PAULO, pro dolo non accipitur, ac hujus culpæ gradus in aliis criminibus solummodo poenæ extraordinariæ locum faciat, ceu exempla ex L. 3. §. 1. D. de Offic. Præf. Vigil. & L. 11. D. de incend. ruin. naufrag. &c. suppeditari possunt; at tamen supra recensitus casus doli speciem præ se fert; Quod uti memoratu dignum est, ita etiam alias in Lege Cornelia de falsis, sine discrimine compositores signatoresque falsi testamenti, ob præsumtum ex re ipsa dolum, supplicio capitali interemptos fuisse, apposite monstrat BYNCKERSHOEK. Lib. III. Observ. Cap. XVIII. qui inde hoc modo infert, perpetam apud Juris Inter-

B

pretes

pretes *arg. L. 7. D. Ad Leg. Corniel. de Sicar.* invaluisse, Jure Civili non nisi ob dolum (in verbis Legum scilicet expressum, uti ea de re consulti potest SCHULTING. in not. ad Pauli sententias Lib. V. lit. XXV. § I. not. 4.) capitalem poenam irrogari.

§ VII.

QUO et suo modo referri possunt verba sequentia ex incluti Magistratus Norimbergenensis Mandato de puerperio occulto sub d. 9. Octobris Ao. 1723. denuo emanato, extracta, ubi, non habito respectu purgationis in tortura oblata, et postposita inquisite relatione, quod infans jamjam in utero mortuus sit, nihilominus ejusmodi facinorosa, ob partum remotis arbitris et non adhibitis obstetricibus, clandestine editum, dum hoc culposum admissum *doli speciem præ se fert*, ut infanticida gladio feritur. Cujus tenor hic est: Alldieweiln aber biß anhero sich so viel geußert, daß solche freche, und zumahlen starcke Dirnen, ihrer Stärck und Kräfte trauend, bey Vorgebung, daß das Kind in Mutter Leib abgestanden, und todt geböhret worden seye, darauf beständig verharren und es auf die Marter und Tortur lieber antommen lassen, als daß sie die Mordthat frey bekennen sollten; Als hat ein Hoch, Edler und Hochweiser Rath, nach reifer der Sachen Überlegung, bey so überhäufften Blutz Schulden, entschlossen, zumahlen auch an andern Orten dergleichen eingeführt und statuiret worden, verordnet und will, daß diejenige Weibs-Personen, so ihre unehliche Schwängerung verlaugnen und vertuschen, ihre Geburths-Zeit verheelen, auch allein, heimlich, farsetzlich und geßtlich ohne Beyhülff, an End und Orten, wo solche leichtlich zu haben gewest, gebären, hernach aber, als ob ihre Leibes-Frucht todt zur Welt gebracht worden, vorgeben, und dadurch den Verdacht des unzweiffentlichen Kinder-Mords muthwillig auf sich laden; hingegen die Mittel, die Leibes-Frucht möglichst zuretten, vorsetzlich aus der Acht lassen, und hierdurch die Kinder dergestalt verwahrlosen oder beschädigen, daß sie hernach davon sterben müssen, als Kinder-Mörderin angesehen, und

und, obnerachtet sie sich zur Purgation mit der Tortur anbietig machen würden, denen sich hervorthuenden Umständen nach, es werde gleich das Kind also fort todt gefunden, oder sterbe erst hernacher, aus sothaner ihrer Mutter vorsätzlicher Verwahrlosung oder ungeschickte Beschädigung nichts desto weniger mit dem Schwert vom Leben zum Todt gebracht werden sollen. 26.

§. VII.

VISIS hifce restant ea crimina, quorum quaedam brevibus adducenda sunt, perlustranda, in quibus *dolus pro facto accipitur*, ac *Lex haec* locum sibi vindicare, et olim potuerit, et nunc certo respectu potest, vel in quibus hodie ab ejusmodi rigore aliquo modo recessum est, sunt e. g. Majestatis, L. 5. Pr. C. ad Leg. Jul. Majestat. Parricidii, L. 1. in fin. D. ad Leg. Pompei. de parricid. Homicidii, L. 1. Pr. D. L. 7. C. ad Leg. Cornel. de Sicar. Veneficii, L. 1. § 1. L. 3. Pr. D. ad Leg. Cornel. de sicar. et venefic. et crimina similia, vid. Respons. Lynckerian. Tom. 1. Respons. C. XXXVII. num. 9. in quibus scilicet. Leges, certis criminum speciebus recensitis, singularem rigorem expriment, et conatum ipsum, in praefiguratione casuum contentum, punire jubent, ita ut hic, monente BYNCKERSHOEKIO Lib. III. Observ. Cap. X. non sit prudentiae, species similes, in verbis Legum non expressas, punire, addita ratione: quoniam in primis argumenta voluntatis falli, et facile alio referri queant, idque idem jam pridem observante JULIO CLARO, dum in Pract. §. fin. Q. 29. n. 2. In his vero, ait, quae atrocissima non sunt, nullo modo debet Judex pro solo conatu poenam mortis imponere, nisi id expresse Statuto vel Lege caveatur, et eo etiam casu, non, nisi deventum fuerit ad actum proximum et immediatum ipsi maleficio.

§. IX.

UNDE nostrum erit, et hoc monere, ut si quaestio circa conatum in crimine quodam occurrat, observationes sequentes attendas, velim. Nam vel conatus per se certum crimen aliquan-

quando constituit, tunc iste conatus punitur ea poena, de qua intuitu criminum, in quæ incidit, quorumque nomen induit, in legibus statutum est. Vel conatus sæpius in separatam criminis speciem non incidit, sed consistit in crimine aliquo intentato, non autem perfecto, sive consummato, hoc in casu conatus, dum crimen, ne ad perfectionem perducatur, nequam virtute conantis, ac principio interno, sed quocunque alio obstaculo, ac principio externo sufflaminabatur et impediebatur, nunquam punitur poena ordinaria.

§. X.

VBI et istud tenendum est, si Lex aut Consuetudo, sive generalis sive specialis, poenam capitalem circa conatum definit; ibi Judex caveat, ne sit mitior jure ipsi præscripto, ubi autem non definita capitalis poena, ibi quoque sibi ab eadem Judex omnino temperet. Ideo ad æstimandum conatum, ejusque moralitatem indagandam, casus in verbis legum expressi imprimis sunt ponderandi, si poena ordinaria in lege ipsa dictata locum habere debet, seu si conatus per se certum crimen constituit: sin vero in separatam criminis speciem conatus non incidat, pro crimine intentato, non autem perfecto sive consummato reputetur, tunc, cum in legibus ipsis hujusmodi casus non exprimuntur, status conantis, delicti, quod intenditur, atrocitas, personæ lædendæ vel læsæ conditio, delicti terminus, seu quousque conans progressus fuerit, num ipsum delictum, quod pro fine habet, attigerit, ita, ut commissum in delicti illius nomen jam abeat, aut idem non attigerit, impeditus scil. uti jam dictum, vel interno, quo minus in actum consummationis deduci potuerit, principio, vel externo, cum a delinquente ipso, ante crimen penitus commissum, revelatio obtigerit, & similia, animo ponderanda sunt. Nam quamvis poenitentia, quæ principii interni naturam induit, consummata delicta in foro civili haud excuset, quippe illa non totam invitæ actionis essentiam absolvit, licet alias de ejus essentia sit, attamen non consummata, jure extenuat, imo plane remittit,

fi

si nempe solummodo quis narraverit, quod olim sibi in mente fuerit, delictum quoddam perpetrandi, animo vero jam in melius mutato, tale quid respuere. Quorum spectat istud Catonis apud GELL. *Lib. VII, Noct. Attic. Cap. III.* Neminem, qui male facere voluit, plecti æquum esse, nisi quod factum voluit, etiam fecerit: facta sola censenda esse atque in iudicium vocanda; voluntates nudas inanesque negligendas, neque poenis fieri obnoxias.

§. XI.

INDE conatus talis, qui actus voluntatis elicitus, immanens, mere internus, nec ordinaria delicti, in quod directus, poena, nec extraordinaria, in Civili Foro, jure afficiendus: Conatus vero actui exteriori, qui ad delinquendum tendit, junctus, tam ordinaria, quam extraordinaria poena, in Civili Foro, Legge sic statuente, plectendus est.

§. XII.

EX adductis ergo facile patet, hodiernum ad veneficos, etiam hominis interficiendi causa venenum conficiendi causa venenum conficientes aut propinantes, vendentes vel habentes, qua de re agitur in *L. 1. §. 1. et L. 3. Pr. D. ad Leg. Cornel. de sicar. venefic.* hanc *L. 7. D. ad Leg. Cornel. de sicar. &c.* non pertinere, desideratur enim et nostris moribus, si poena rotæ ordinaria ex *Art. CXXX. Constit. Crim. Carol.* dictanda sit, ut quis dolo malo veneno aliquem interemerit, nam ex sententia ANTONII MATTHÆI de *Criminib. ad Lib. 48. tit. 5. cap. 5. §. 3.* veneni præbitio, si scilicet læso e veneno a conante necem intendere perpetua valetudo adversa, Dn. KRESSIO ad dict. *Art. CXXX. §. 4. in not.* interprete, supervenit, poenam capitalem secum trahere potest, cum hic non tam crimen veneficii attentatum, quam penitus consummatum sit.

§. XIII.

NEC aliter, et plane a dispositione *Legis 1. Pr. D. ad Leg. Cornel. de sicar. &c.* alienum est, quod de homicidii crimine, observantia ipsa loquente, prædicatur, in applicatione *hujus substra-*

ta Legis sentiendum esse, in aprico est; requiritur enim nunc, si ex *Art. CXXXVII. Const. Crim.* poena gladii locum habere debet, non solummodo necandi gratia gestio, sed cædis consummatio, seu consultum et deliberatum, ac dolo malo factum homicidium, MATTHÆI *ad cit. Lib. 48. tit. 5. cap. 3. §. 10. seqq.* alias facinorosus, attentato hujusmodi homicidio extra ordinem puniendus. THEODORICUS *Judic. Criminal. Pract. Cap. VII. Lit. F. p. 1034.*

§. XIV.

IMO et in crimine assassiniæ, poenam ordinariam rotæ, ex *dict. Art. CXXXVII. C. C.* involvente, perpetratio necis attenditur, conatus verò in hoc crimine cædi proximus, gladio punitur. CARPZOV. *Criminal. Part. 1. Quest. XIX. num. 58. seqq.* Primo enim requiritur, inquit: ut in hoc crimine ad actum proximum deveniatur; Secundo ut non per assassinum stet, quin consummaretur delictum: Et tertio, ut occidendus fortuito casu evadat. *Conf. MATTHÆI de Criminib. ad dict. Lib. 48. tit. 5. cap. 1. §. 3.*

§. XV.

SIMILI modo in crimine parricidii, in quod ex *Art. CXXXVII. C. C.* ordinarie rotæ poena, forcipum candentium applicatione, aut alligatione in traham præcedente, dictatur, circa conatum observandum est, num delinquens in attentato suscepto ad actum proximum vel remotum pervenerit, ut harum circumstantiarum intuitu, in hoc, extra ordinem, et ad summum fustigatione cum perpetua relegatione puniatur, in illo vero casu, ultimum, capitis nempe supplicium dictare possit, CARPZOVIO *Part. 1. Q. 17. n. 21. seqq.* attestante, & quamvis MATTHÆI *ad Lib. 48. tit. 6. cap. 1. §. 7.* nec hanc distinctionem agnoscat, ultra tamen gladii poenam, conatum, distinctionis hujus, haud sine fundamento a CARPZOVIO allatæ, intuitu, in hoc crimine nollem extendere.

§. XVI.

MAIESTATIS criminis rei, in quos singularia constituta sunt, si istorum conatus ad aliquem actum externum, unde mani-
festa-

festatur, est progressus, item, licet effectus non sequatur, poena capitali afficiuntur, Arcadio et Honorio Imp. in *L. 5. C. ad Leg. Jul. Majest.* et Carolo IV. Cæsare in *Aurea Bulla Cap. XXIV.* id statuentibus, quod vero, quomodo contingat, idem MATTHÆI ad *Lib. 48. Tit. 2. cap. 3. §. 4.* declarat: Veluti, si quis venenum paraverit, tametsi non porrexerit principi: Vel: si quis scelestæ factioni sacramentum dederit, aut alios sacramentó adigere curaverit. Item si quis scelesta oratione aliis hostilia persuadere conatus fuerit, etiam si non persuaserit. Si vero iactaverit duntaxat, se aliquid moliri velle in necem principis, tunc id integris omnibus ad principem referendum; ut ex causa et persona hac de re statuatur, ne perduellis esse videatur, qui conviciator. *L. un. C. Si quis Imp. maledix.* Quamvis, ut hoc obiter moneamus, nolim credas, per *dictam Legem unic. C. omnem in maledicos poenam fuisse sublatam*, sed sensus *hujus Theodosiana Legis* hic est, quod etiam jampridem MARQUARDUS FREHERUS in *suis Parerg. Lib. 1. c. 9.* detexit: ad Imperatoris scientiam integris omnibus referendum esse, quo vel de venia vel poena pensitare ipsemet queat; nec hujusmodi maledici festinato interea supplicio consumantur, sed ad Imperatoris solium, si res exigat, deducantur univérſa. Verum ea de re plura vide sis *Diff. Dn. HULSH, Consiliar. circ. Remp. Norimb. meritissimi sub Præsidio B. Nic. Hier. GUNDLINGII Hal. habit. cui Tit. est: Singularia ad Leg. Jul. Majestatis itemque de silentio in hoc crimine. Cap. 1. §. 33. -- 36. et §. 79. -- 82.*

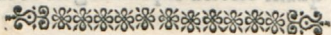
§. XVII.

CUM itaque jamjam plura de conatu, voluntate, intentione ac proposito delinquendi differuimus unicum, hoc addi non displicet, ex quo simul, verba in *L. 5. Pr. C. ad Leg. Jul. Majest.* ab Imp. adducta, lucem accendent: *Eadem severitate voluntatem sceleris, quam effectum puniri jura voluerunt*; etsi ipsemet Imp. post biennium mentem suam in *L. 22. C. de Poen.* quadantenus restrinxerunt, MATTHÆI ad *Lib. 48. T. 2. c. 3. §. 11.* quod tam hic locus, quam cætera supra allegata loca, non de cogitatio-

tationibus secretis et propositis solo animo conceptis, cogitationis nudæ terminos haud egredientibus, sed de actu aliquo adsumto vel supposito, ut verbis utar HUBERI in *Praelect. ad Digest. Lib. 47. T. 1. §. 2.* cum nempe, quod animi tibi est, alteri revelaveris, tum in eadem persisteris sententia, accipiendus est; nam Leges scire, non est verba ipsarum tenere, sed vim et potestatem, *L. 17. D. de LL. Conf. GERHARD. NOODT Lib. IV. Probabil. Cap. VII. §. 4. circ. med.* et licet regulariter cogitationes poenam nemo patiatur, *per L. 18. D. de Poen. c. 14. et c. 20. de Poenitent. D. 1.* attamen *ista Lex* potissimum ad Edictum, quo poena statuitur in eum, qui adversus alterum quid statuerit vel obtinuerit, ac non æque ad omnia delicta spectat. SCHULTING. in *Enarrat. Part. Prime Digest. Lib. II. Tit. II. §. III.* Ad hoc accedit, quod iste animi motus non simplex cogitatio, sed conatus ac nifus, seu voluntas ex deliberatione decreta ab ultimo consummationis actu non procul remota sit, qui in levioribus criminibus negligitur, in atrocioribus vero non meretur veniam. *Cit. NOODT. in Comment. ad Digest. Lib. II. Tit. II. §. 5.*

§. XVIII.

HIS puto me satisfecisse *L. 7. D. ad Leg. Cornel. de sicat. et venefic.* et quæ ejusdem occasione per modum Dissertationis monere constitui, in quam Legem communiter Pragmatici impingunt, dum pro regula Juris istam Legem venditant, et fere ad omnia crimina, sed absque fundamento, illum Pauli locum adducunt, cum tamen nostris temporibus in paucis admodum criminibus *dolus pro facto*, seu animus delictum committendi, pro ipso effectu, vel delicto commisso, puniatur, prudentioribus ac in Jure versatioribus elegantiores circa hanc materiam cogitationes relinquens, hoc unico adjecto, quod etiam mihi non in mentem venerit, ingens opus ea de re scribere, sed tantum brevissimis Legis hujus enodationem adumbrare.

Erlangen, Diss., 1743-50

ULB Halle 3
003 552 225

f

Sb.

1018

18

1743, 3a

3

DISSERTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE

DOLO PRO FACTO PUNITO,

OCCASIONE

L. 7. D. ad Leg. Cornel. de Sicar. et Venefic.

QUAM
PRAESIDE

D. ANDREA ELIA ROSSMANNO,

SERENISSIMI MARCHIONIS BRANDENBURGICI CONSILIARIO
AULICO, PROFESSORE JURIS ET PHILOSOPHIAE ORDINARIO
AUCTORITATE ET DECRETO AMPLISSIMI ICTORUM ORDINIS
IN INCLITA VNIVERSITATE FRIDERICIANA ERLANGENSI
CONSUETIS EXAMINIBUS EXANTLATIS

PRO LICENTIA

SUPREMOS IN UTROQUE JURE HONORES AC PRIVILEGIA DOCTO-
RALIA RITE ET LEGITIME CONSEQUENDI

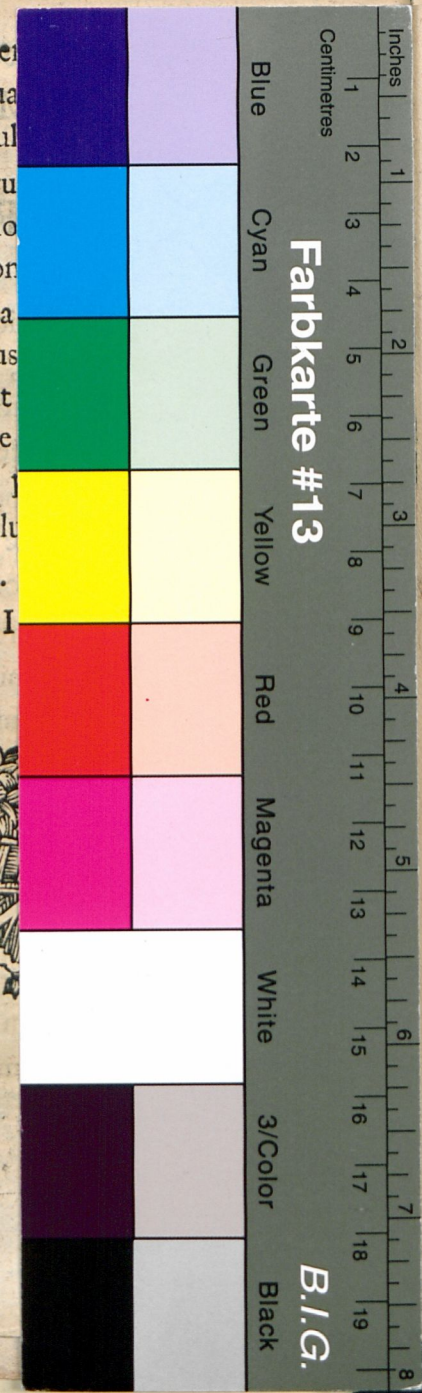
Publica et solenni Eruditorum disquisitioni submittit

AUCTOR RESPONDENS

CAROLUS BENEDICTUS MÜLLER,
NORIMBERGENSIS,

D. II. NOVEMBER, ANNO MDCCXLIII.

ERLANGAE, Litteris Joannis Friderici Beckeri, Vniversit. Typogr.

P. 423.

